

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste Kamercommissie OCW
t.a.v. mevrouw E. de Kler, griffier

Plaats/datum: Utrecht, 18 november 2022

Referentie: FW/2022/025/jvz

Betreft: Onderwijs aan vluchtelingen

Geachte Kamerleden,

Bij de PO-Raad en LOWAN-PO – het ondersteuningsnetwerk voor onderwijs aan nieuwkomers – bestaan grote zorgen over de gevolgen van de opvangcrisis voor vluchtelingenkinderen. In ons werk worden we bijna dagelijks geconfronteerd met vragen en politieke keuzes die we moeilijk of zelfs helemaal niet kunnen rijmen met het VN-verdrag voor de rechten van het kind.

Voorafgaand aan het AO van 30 november zien we het dan ook als onze plicht uw Kamer te informeren over de problemen die op dit moment aan de orde van de dag zijn en ons werk steeds moeilijker maken.

Veel toestroom nieuwkomers – lerarentekort – systeem onder druk

Zoals bekend is er druk op het systeem. Alle oplossingen binnen de kaders van de wet worden opgezocht. De TOV's (Tijdelijke Onderwijs Voorziening) geven ruimte m.b.t de Oekraïense onderwijs.

Wij zien dat er nu her en der in het land nieuwe voorzieningen komen. Wij voorspellen dat die voorzieningen straks weer sluiten en de specifieke expertise die nu wordt opgebouwd weer verdwijnt. Dit is iets dat wij al jaren constateren. Een oplossingsrichting zou kunnen zijn dat er in iedere regio¹ een nieuwkomerslocatie kan starten met een eigen BRIN-nummer. Hierdoor blijft er in iedere regio een expertisepunt dat ondanks een laag leerlingenaantal kan blijven bestaan.

¹ Een regio is niet door heel Nederland hetzelfde. Soms is een regio dezelfde als de regio van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs. Soms is het de omvang van een gemeente.

¹ In november kregen we het signaal van de directeur van Wereldkidz in Leersum. Deze school geeft de leerlingen onderwijs die in AZC Leersum wonen. In deze AZC locatie worden geen nieuwe bewoners geplaatst, en hierdoor geen/weinig leerlingen. Bij navraag was het antwoord dat eerst de noodopvangen gevuld worden. Hierdoor zijn geen leerlingen meer en komt de bestaansrecht van de school in gedrang. Wij zijn verbijsterd.

Informatievoorziening Veiligheidsregio's niet op orde

Er bestaat veel onduidelijkheid over de vaak tijdelijke vestigingslocaties van minderjarige vluchtelingen.

Het COA en het ministerie van OCW hebben redelijk heldere cijfers over het aantal ontheemden of vluchtelingen uit Oekraïne en elders dat onderwijs zou moeten krijgen in Nederland. In de zoektocht naar tijdelijke opvangplekken wordt echter een beroep gedaan op de Veiligheidsregio's en daar houdt voor wat betreft het onderwijs de duidelijkheid op: LOWAN krijgt – uitzonderingen daargelaten – nauwelijks informatie over het aantal scholieren per veiligheidsregio, welke gemeente de verantwoordelijkheid draagt en voor hoe lang. Dat maakt het voor ons bijna onmogelijk om de onderwijsbehoefte van deze groep goed in te schatten, laat staan dat we deze nieuwe leerlingen tijdig van goed onderwijs kunnen voorzien². Het is voor de continuïteit van ons werk cruciaal dat ook de veiligheidsregio's zorgvuldiger worden in hun informatievoorziening.

Concreet verzoeken onze organisaties uw Kamer om er voor te zorgen dat het kabinet komt tot een overzicht waaruit blijkt waar kinderen worden gehuisvest, zodat we vanuit de PO-Raad en LOWAN het onderwijs kunnen beter ondersteunen en vluchtelingenkinderen dus snel les krijgen.

Soms maanden geen onderwijs en rondpompen van kinderen

Kinderen verdwijnen door het gebrek aan informatie van de radar. Een recent voorbeeld daarvan hebben we gezien in Kennemerland, waar een groep vluchtelingen verschillende keren is verplaatst tussen verschillende opvanglocaties binnen een Veiligheidsregio. Onder hen bevinden zich ook 30 kinderen die maanden geen onderwijs hebben gehad. Intussen krijgen deze leerlingen enige weken onderwijs in Bergen, maar op 1 december worden zij weer verplaatst naar de gemeente Enkhuizen en is het weer onduidelijk of en hoe er onderwijs wordt aangeboden.

We wijzen er vanwege het grote belang voor deze kinderen nogmaals op dat het continu verplaatsen van minderjarige vluchtelingen een traumatisch effect³ heeft: deze leerlingen slepen veel emotionele bagage mee en hebben een plek nodig waar zij tot rust

² In november kregen we het signaal van de directeur van Wereldkidz in Leersum. Deze school geeft de leerlingen onderwijs die in AZC Leersum wonen. In deze AZC locatie worden geen nieuwe bewoners geplaatst, en hierdoor geen/weinig leerlingen. Bij navraag was het antwoord dat eerst de noodopvang gevuld worden. Hierdoor zijn geen leerlingen meer en komt de bestaansrecht van de school in gedrang. Wij zijn verbijsterd.

³ Casus individuele leerling P. (asielzoeker) : In juli 2021 gestart op nieuwkomersschool in Sneek. Hier tot december 2021 onderwijs gehad. Een zeer sterke leerling, leerling zou uitstromen naar regulier vanaf kerstvakantie. Echter P. moest verhuizen. Verhuisde naar Burgum (geen onderwijs), Emmen (1 maand onderwijs), Amsterdam (geen onderwijs), Ter Apel (1 maand onderwijs). In oktober '22 verhuisde P. weer naar Sneek. Hij heeft nu een maand onderwijs wederom op de nieuwkomersschool Sneek. Er is moeilijk contact met P. te krijgen, vertoont gedragsproblemen, hij spreekt geen Nederlands en is niet gemotiveerd.

kunnen komen en in een nieuwe omgeving kunnen opgroeien. Onderwijs op een vaste plek is cruciaal in dat proces.

Helaas zijn we al meer dan eens geconfronteerd met berichten over gemeenten die vluchtelingen willen opnemen onder de voorwaarde dat ze geen onderwijs hoeven te verzorgen voor de nieuwkomers. Vooralsnog lukt het gemeentebesturen te overtuigen die disclaimer te laten varen omdat deze in strijd is met het VN-Kinderrechtenverdrag. We snappen dat de opvangcrisis een politiek beladen thema is. Kinderrechten zijn dat echter niet. En ieder kind heeft recht op onderwijs.

Fysiek onderwijs voor nieuwkomers is cruciaal

Oekraïense ontheemden zijn momenteel een grote groep die we bedienen bij het onderwijs aan nieuwkomers. Deze groep leerlingen kan al geruime tijd een beroep doen op onderwijs op afstand vanuit Oekraïne. Vanwege de forse toestroom van vluchtelingen is her en der al geopperd dat deze methode voor Oekraïense kinderen kan volstaan. Vanuit de PO-Raad en LOWAN delen wij die opvatting niet. Wij vinden fysiek onderwijs cruciaal. De covid-lockdowns hebben ons in het recente verleden laten zien dat leerlingen hun schoolomgeving missen bij hun leerproces. Zeker als er sprake is van leerlingen die zich in een lastige sociale positie bevinden.

Nog los van de vraag of het onderwijs dat in Oekraïne wordt aangeboden aan dezelfde maatschappelijke maatstaven voldoet, wijzen we er in dit verband ook op dat het instituut Clingendael er van uit gaat dat Oekraïense ontheemden waarschijnlijk langere tijd in Nederland blijven. Nieuwkomersonderwijs zoals dat wordt aangeboden, ondersteunt en bereidt leerlingen voor op een schoolloopbaan in het reguliere primair onderwijs. Van onderwijs op afstand vanuit Oekraïne kunnen we dat niet verwachten. Bij een meerjarig verblijf in Nederland is het cruciaal dat ons onderwijs de Oekraïeners helpt hun weg te vinden in onze samenleving en ze de Nederlandse taal bijbrengt.

Tevens zien we dat ouders vanuit de Oekraïense overheid druk voelen om hun kinderen het Oekraïense curriculum te laten volgen. Deze ouders zitten in een spagaat tussen het Nederlandse fysieke onderwijs en de Oekraïense school. Wij missen hierin een duidelijke richtlijn vanuit de Nederlandse overheid.

Samenvattend vragen we uw Kamer om zich uit te spreken voor fysiek onderwijs aan deze groep ontheemden en andere vluchtelingen. Daarbij plaatsen we nog wel de kanttekening dat het personeelstekort dat onze sector al jaren in zijn greep houdt ook gevolgen heeft voor de manier waarop wij fysiek onderwijs aanbieden. Wij krijgen signalen van leden die – roeiend met de riemen die ze hebben – aan de slag gaan met nieuwkomers, maar op de vingers worden getikt vanwege de problemen voldoende bevoegd personeel te vinden. Het primair onderwijs spant zich tot het uiterste in om aan de norm van bevoegd onderwijspersoneel voor de nieuwkomersgroepen te vinden, maar moet – net als het rijk en de gemeenten – improviseren.

Duurzame investeringen zijn noodzakelijk

De toestroom van het aantal vluchtelingen naar Nederland maakt solide investeringen in ons dagelijks werk noodzakelijk. Onderzoek van het Kohnstamm Instituut laat zien dat er meer en beter lesmateriaal moet worden ontwikkeld voor onderwijs aan nieuwkomers en dat er modules moeten worden ontwikkeld voor op de PABO. We gaan er van uit dat de minister deze adviezen gaat opvolgen, maar vragen ons af hoe terecht die aanname is.

Aanvullende bekostiging

Voorts stellen wij vast dat er een verschil is tussen de bekostiging van onderwijs voor vluchtelingenkinderen en voor andere nieuwkomers. Aangezien de leerbehoefte van deze groepen niet verschilt, zouden we graag zien dat dit onderscheid wordt weggenomen.⁴

Gedurende de periode van de NPO-gelden is de aanvullende bekostiging voor de groep overige vreemdelingen gelijk getrokken met de groep asielzoekers/statushouders. Echter met ingang van 1 juli 2023 wordt het onderscheid weer zichtbaar omdat de bekostiging voor deze groep beduidend lager is dan voor de asielzoekers/statushouders

Indien de aanvullende bekostiging vanaf 1 juli 2023 tussen beide groepen wordt gelijkgetrokken, schatten wij in dat dit per kwartaal gaat om een *extra* bedrag van € 13.086.883, =⁵

Tenslotte

Uiteraard is er bij onze organisaties begrip dat we voor een grote maatschappelijke uitdaging staan. Tegelijkertijd is het verbazingwekkend dat een goed georganiseerd land als het onze niet in staat is om afspraken te maken over kwesties die vanzelfsprekend zouden moeten zijn. Wij hopen dat uw Kamer het kabinet de handvatten aanreikt om de problemen in onze sector het hoofd te kunnen bieden.

Met vriendelijke groet,

Freddy Weima, voorzitter PO-Raad

Marieke Postma, voorzitter LOWAN-PO

⁴ SE economisch onderzoek Kohnstamm Instituut, 2022, pagina 47, hoofdstuk 5.4

⁵ Rekenvoorbeeld: Gebaseerd op peildatum 1 mei 2022 is er voor 6109 overige vreemdelingen die korter dan 1 jaar in Nederland waren, aanvullende bekostiging aangevraagd. Per peildatum 1 juli 2023 staat hier een bedrag van € 5.898.132,- tegenover. Indien de bekostiging gelijk wordt getrokken met de groep asielzoekers/statushouders staat hier een bedrag van € 18.985.015,- tegenover.